

WAT DENKEN VREEMDELINGEN VAN GENT?

De Engelse schrijver William Thackeray (1811-1863) bracht in 1840 een bezoek aan onze stad en had het goed idee zijn indrukken neer te pennen. Alles wat hij schrijft is niet even vleidend voor ons, maar hij schijnt wel zeer onder de indruk gekomen te zijn van het Klein Begijnhof. Wij laten hier zijn impressies daaromtrent volgen.

Het Klein Begijnhof is een van de grootste bezienswaardigheden van Europa. Aan de rand van de stad Gent staat een oude stenen poort die de stad als het ware afsluit; maar daarachter krijgt je een allermooist gezicht: een oud vrouwtje, helemaal in het zwart en met een witte kap, zit voor de portierswoning over haar boek gebogen; voor je staat een rode kerk met een hoog dak en grillige

Vlaamse pinakels; en rond die kerk staan rijen en rijen huisjes, de bizarste, de mooiste, de keurigste huisjes die je je kunt voorstellen (zelfs een poppenhuisje is nauwelijks kleiner en mooier). Smalle steegjes, met zowel links als rechts die kleine woninkjes; en voor elk huisje een tuintje met enkele kleine groene plantjes of stokrozen; en elk huisje heeft een poortje, met daarop, of toch in de buurt, een afbeelding of een eigenaardig gebeeldhouwde versiering; en een naam, niet die van het begijntje dat er woont, maar van de heilige aan wie haar woonst is toegewijd: Sint-Stevenshuis, Sint-Donatushuis, Engelenconvent enzovoorts. Oude, zwartgeklede dames kuieren hier en daar door de steegjes en maken voor de vreemde bezoeker een revérence als hij in het voorbijgaan zijn hoed afneemt. Nergens anders bieden oude vrouwtjes en huisjes zulke keurige tafereeltjes. Ik gluurde even binnen in een kamertje of twee, waarvan de ramen open stonden om de weldoende avondzon binnen te laten, en ik zag bedjes, kraakzindelijk en glad, een paar ouderwetse stoelen, en kleine prenten van geliefkoosde heiligen die de vlekkeloze witte muren sierden. Bij het poortje van hun huisje kon je de vrouwtjes in een vinnig en vrolijk taaltje horen snateren; met veel moeite, loerend van achter muurtjes, en starend naar de kerk, alsof ik die wilde tekenen, kreeg ik het toch gedaan om van een paar van hen een schets te maken.

Maar hoe wit moet het papier niet zijn om de witheid van hun linnen weer te geven, en hoe zwart de inkt die de glans van hun kleed en schoenen recht kan doen. Om de magere benen van beide vrouwtjes zaten nauwsluitende kousen; en ik stel me voor dat ze in de hemel net zo goed gediend zijn met dat soort dracht als met die van de norske blotevoetenpater die ik kort daarvoor had zien voorbijgaan. De blik en de kleding van die man deden me huiveren. Zijn grote rode voeten zaten geprangd in schoenen met open teen, een soort compromis tussen schoen en sandaal. Ik had hem even voordien al, samen met andere broeders, bij de dominicanerkerk gezien; er werd daar een mis gezongen, en de zijbeuk was afgezet met oranjeboompjes, vlaggen en banieren.

Je wordt bijna ziek van die kerken en hun afschuwelijk vertoon van gefolterde lichamen, die je aan de wand van elke kapel kunt zien. In die kerk waar we die ochtend waren binnengegaan, zagen we wat ze daar de Calvarieberg noemen: een afschuwelijk ijzingwekkend beeld van Christus in een graf, levensgroot, en met de vale kleur van de dood; gapende rode wonden op het lichaam en rond de wenkbrauwen: genoeg om iemand ziek te maken, en alleen maar goed om de toeschouwer te schokken. De Heilige Maagd wordt gewoonlijk afgebeeld met een dozijn zwaarden in haar hart; je wordt voortdurend met je neus op de bloedende hals van de onthoofde Johannes de Doper gedrukt. Bij de poort van de kathedraal was een winkeltje met religieuze souvenirs van papiermaché; het gros van die beeldjes en reliëfs zag er al even ijzingwekkend uit: zo was er bijvoorbeeld een hart met een gapende wonde, waaruit een dubbele rij grote bloeddruppels sijpelde; er zaten ook nagels en een mes in; en er bovenop prijkte de doornenkroon. Je kunt het niet erger bedenken. Diezelfde

sombere geest die hier een religie van maakte, en die op de mens inwerkte met het allergemeenste wapen, angst, bracht de natuurlijke gevoelens van de mens in verwarring om zo zijn macht in stand te houden, dwong lieve vrouwen in eenzame, meedogenloze kloosters, bracht arme boeren aan het huiveren met verhalen over pijn en foltering, predikte dat het uiteindelijke doel en de zin van het leven niets dan stilte, ellende en kastijding is, bracht andersdenkenden om in de gevangenis of op de brandstapel. Hoezeer werden de Gaven Gods niet verdorven door die blinde en uitzinnige kwezelarij, die haat gebod terwijl God liefde beval! God zij dank dat die broeder verdwenen is! Hoe prettig is het te kunnen kijken naar dat lachende, vrolijke oude begijntje, en niet meer te denken aan dat lijkleurige gezicht.

Een van de talrijke kloosters in dit vrome stadje is blijkbaar het modelklooster dat aan de buitenlanders wordt getoond, want welke gids loodst je erheen, en ik stuitte in het gastenboek voortdurend op de namen Smith en Jones.

Een heel vriendelijk nonnetje met zachte stem (ik vraag me af of ze altijd het liefvalligste en best gehumeurde zusters uitkiezen om het huis aan vreemden te laten zien) liep trippelend de trap af en over de tegels van het kleine binnehofje, en heette ons zeer hoffelijk welkom in het keurige, kleine ouderwetse Engelenconvent met zijn rode bakstenen puntgevel en zijn blinkende ramen. Eerst toonde zij ons een witgekalkt spreekkamertje, versierd met een paar macabere prenten, enkele kruisbeelden en ander religieuze emblemen, waar de zusters op ongemakkelijke oude stoelen zitten te werken. Er zaten er nog drie of vier snaterend te kantklossen; maar het merendeel van de nonnetjes was bezig in een andere ruimte, waar een nogal eigenaardige geur vandaan kwam, die me aan uien deed denken: het was inderdaad de keuken van het gebouw.

Elk begijntje kookt haar eigen potje in haar aarden pannetje; ten minste een stuk of tien van hen stonden over hun kookgerei gebogen hun maaltijd te bereiden, die nadien in een belendend vertrek, de refter, werd gebruikt; hier heeft elk nonnetje haar eigen kastje met uitschuifblad, waaraan ze in stilte haar maaltijd zit te eten. Ook hier zijn de deurtjes van de kastjes weer versierd met religieuze emblemen, en binnenin ziet alles er kraaknet uit: blinkende tinnen kannen en glazen, grappige eiermandjes, en botervlootjes, en kleine schaaltes met voor ongeveer een cent groene thee - zonder twijfel bewaard voor een of andere feestdag. Terwijl wij al die dingen grondig observeerden, bleef elk aan haar uitschuiftafeltje haar maaltijd in stilte opeten, zonder ook maar op te kijken. Vlakbij in de kapel rinkelde een bel. 'Luister!' zei de gids, 'een van de zusters ligt op sterven. Wilt u de cellen nog zien?'

Het hoeft waarschijnlijk niet gezegd dat die cellen de keurigste nestjes ter wereld zijn, met hun serge bedgordijntjes en sneeuw wit linnen, en aan de muur gespelde heiligen en martelaren. 'We mogen tot twaalf uur opblijven,' zie het nonnetje, 'maar ja, wat heb je daaraan als er geen vuur of kaars is? Na onze gebeden zijn we blij genoeg dat we kunnen gaan slapen.'

Hoewel de goede ziel het ons had verteld, toch ben ik vergeten hoeveel maal per dag ze zich in het openbaar en in de beslotenheid aan hun gebeden wijden, maar ik kan me voorstellen dat de ochtenddienst in de kapel voor de gemakzuchtige reiziger veel te vroeg plaatsvindt. De avonddienst, waar ze, op de afwezigen en zieken na, alle zevenhonderd aanwezig zijn, misten we echter niet, en ik moet zeggen dat dit tafereel voor een vreemdeling geen klein beetje eigenaardig is.

De kapel is een grote witgekalkte bedeplaats, die aan beide kanten op een half dozijn pilaren rust, elk met het beeld van een apostel en het zinnebeeld van zijn martelaarschap. Er was nog niemand bij het altaar, dat te ver afstand om alles duidelijk te kunnen onderscheiden; toch kon ik erboven twee beelden herkennen, een ervan (zonder twijfel de Heilige Laurens) steunend op een enorm verguld rooster, dat door de zon in lichterlaaie was gezet - een pijnlijk maar geenszins romantisch instrument des doods. Een paar begijntjes met witte kap trokken uit alle macht aan twee klokketouwen die in het midden van de kerk hingen; en rondom ons zaten er ten minste nog vijfhonderd andere met witte sluier, in sprakeloze bespiegeling, wachtend tot de dienst begon, erg ingetogen, en wit, en doodsbleek, als een schare grafzerken bij maanlicht.

Klokslag zeven begon de dienst: het orgel, oud en versleten, galmde, en aanstonds begon een trillend oud stemmetje boven in het koor een lofzang te kwelen, waarna het dunne stemmetje van een priester aan het verre altaar (dat er nu bij zonsondergang vrij duister uitzag) een ander deel van de dienst zong; waarop de nonnetjes boven in het koor nog eens gingen kwelen; vreemd om te horen was het hoe het orgel tussen de lugubere gezangen in militair of profaan klinkende deuntjes ten beste gaf. Nu eens een mars, dan weer een iet of wat vlugger wijsje; en dan vielen de nonnetjes weer in en gingen verder tot de dienst uit was.

Midden in de dienst stapte een witgesluierd zustermetje met een mysterieuze blik op ons toe, bracht haar witte sluier tot bij ons oor om ons iets toe te fluisteren. Doen we iets verkeerd?, vroeg ik me af. Was het tijdstip aangebroken waarop heiligschenners en ongelovigen verondersteld werden de kerk te verlaten? Wat ligt je op het hart, heilige witgesluierte maagd?

Het enige wat ze zei was: '*Deux centimes pour les suisses*', een bedrag dat ik aanstonds betaalde; daarop stonden de nonnetjes één voor één op, gingen naar het altaar, knielden er neer en prevelden een kort gebedje, stonden weer op, maakten hun sluier los, vouwden hem allen op net dezelfde manier op, en legden hem als een handdoek op hun hoofd; dan trokken ze hun lange zwarte bovenkleed enigszins op en schuifelden naar hun kluis.

De novicen droegen een zwarte sluier, en één ervan verborg een jong, mooi, triest gezichtje; het was het enige in het gebouw wat er allerminst romantisch of somber uitzag: en laten we hopen, althans voor de ietwat gevoelige lezer, dat het wicht een ongelukkige liefde had gekend, en dat dat zwarte doek over een roerende tragedie gevallen was.